Dil Bilgisi Uygulamaları: Anlam Olayları, Yazım ve Noktalama

Çalışma Kâğıdı · 30 Soru · Kolaydan Zora

Ad Soyad _____ Sınıf / No _____ Tarih _____

KONU ÖZETİ

- **Sözcükte anlam:** gerçek (temel) anlam, yan anlam, mecaz anlam ve terim anlam. Bir sözcüğün anlamı kullanıldığı bağlama göre belirlenir; eş anlamlı ve zıt anlamlı sözcükler anlatımı zenginleştirir.
- **Deyim aktarması:** bir kavram, aralarındaki benzerlik nedeniyle başka bir kavramın adıyla anılır. İnsandan doğaya (dağın eteği), doğadan insana (taş yürekli), duyular arası aktarma (sıcak bakış, acı ses). **Ad aktarması:** benzetme amacı gütmeden ilgili bir kavramın yerine kullanma (Salon ayağa kalktı.).
- **Diğer anlam olayları:** dolaylama (bir kavramı birkaç sözcükle anlatma: güneş → gök yüzünün lambası), güzel adlandırma (hoşa gitmeyen durumu yumuşak söyleme: öldü → aramızdan ayrıldı), somutlaştırma ve soyutlama.
- **Yazım:** bağlaç olan "ki" ayrı yazılır (Bir türkü ki gamlı); belki, çünkü, hâlbuki, mademki, oysaki, meğerki, sanki kalıplaşmıştır. Sıfat ve zamir yapan -ki bitişiktir (evdeki, seninki). Düzeltme işareti anlam ayırt eder (hala/hâlâ, kar/kâr, alem/âlem) ve ince okunuşu gösterir (kâğıt, rüzgâr); nispet -î'si işaretlenir (millî, resmî).
- **Noktalama:** üç nokta yarım bırakılan ve sayılabilecek örneklerin sonuna; konuşma çizgisi karşılıklı konuşmalarda; tırnak aktarılan sözlerde; noktalı virgül sıralı cümleler ve ögeleri virgülle ayrılmış tür/takımlar arasında; iki nokta açıklama ve örnek öncesinde; kesme işareti özel adlara getirilen eklerde (kurum adlarında kesme kullanılmaz).

KOLAY Isınma Soruları (1–10)

1 Cümlelerde **kalın** yazılan sözcüklerin anlam türünü eşleştiriniz.

1. Çocuğun **eli** soğuktan morarmıştı.
2. Masanın **ayağı** kırılmış.
3. Bu işte senin de **parmağın** var.
4. Üçgenin iç **açıları** toplamı 180 derecedir.

a) mecaz anlam
b) terim anlam
c) gerçek anlam
d) yan anlam

2 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.

( ) Bağlaç olan "ki" her zaman kendinden önceki sözcüğe bitişik yazılır.
( ) "Belki, çünkü, sanki" sözcüklerinde "ki" kalıplaşmış olduğu için bitişik yazılır.
( ) "Hâlâ" sözcüğündeki düzeltme işareti anlam ayırt etmek için kullanılmıştır.
( ) Özel adlara getirilen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılır.

3 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **duyular arası** aktarma yapılmıştır?

A) Dağın **eteğinde** küçük bir köy vardı.
B) Çocuğun **taş** kalbi yumuşadı.
C) **Bütün mahalle** düğüne geldi.
D) Kapıyı çok **sert** bir sesle çaldı.
E) Yaşlı ağacın **kolları** pencereye uzanıyordu.

4 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ki" sözcüğünün yazımı **yanlıştır**?

A) Bir türkü ki gamlı, uzun...
B) Duydum ki bu yaz köye dönüyormuşsun.
C) Masadaki kitaplar kimin?
D) Benim kalemim yok, seninkini alabilir miyim?
E) Bende ki bu sabır kimsede yok.

5 Boş bırakılan yerlere düzeltme işaretli ya da işaretsiz uygun sözcüğü yazınız.

a) Annemin kız kardeşi değil, babamın kız kardeşi benim ..... olur. (hala / hâlâ)
b) Aradan yıllar geçti ama onu ..... unutamadım. (hala / hâlâ)
c) Bu satıştan hiç ..... etmedik. (kar / kâr)

6 "Hastaneye kaldırılan yaşlı adam dün gece **hakkın rahmetine kavuştu**."
Bu cümledeki kalın ifadede hangi anlam olayı vardır?

A) Duyular arası aktarma
B) Ad aktarması
C) Güzel adlandırma
D) Terim anlam
E) Somutlaştırma

7 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **ad aktarması** vardır?

A) Bu akşam bütün **salon** ayağa kalkıp sanatçıyı alkışladı.
B) Rüzgâr pencereleri **dövüyordu**.
C) Onun **tatlı** sözleri herkesi etkiledi.
D) Dağların **başı** karla örtülüydü.
E) Sabah **erkenden** yola çıktık.

8 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde üç nokta **yarım bırakılmış** bir cümlenin sonunda kullanılmıştır?

A) Pazardan elma, armut, portakal… aldık.
B) Eğer o gün sana inansaydım…
C) Kütüphanede roman, şiir, deneme… her türden kitap vardı.
D) Çantasında kalem, silgi, defter… ne ararsan bulunurdu.
E) Bahçede gül, lale, menekşe… açmıştı.

9 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kesme işaretinin kullanımı **yanlıştır**?

A) Ankara'ya akşam vardık.
B) Türk Dil Kurumu'nun yeni sözlüğü yayımlandı.
C) Yunus Emre'nin şiirlerini okudu.
D) Ayşe'nin kardeşi bugün geldi.
E) Van Gölü'nün kıyısında dolaştık.

10 "Yolcular gemiye bindi, gemi limandan ayrıldı; kıyıda kalanlar uzun süre el salladı."
Bu cümlede noktalı virgül hangi amaçla kullanılmıştır?

A) Bir açıklamadan önce
B) Konuşmayı başlatmak için
C) Ögeleri arasında virgül bulunan sıralı cümleleri ayırmak için
D) Yarım bırakılan bir sözün sonunda
E) Soru bildirmek için

ORTA Pekiştirme Soruları (11–20)

11 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **insandan doğaya** yapılmış bir deyim aktarması vardır?

A) Onun **kurt** gibi bir sezgisi vardı.
B) **Keskin** bir koku odayı sardı.
C) **Bütün şehir** bu habere üzüldü.
D) **Tatlı** bir müzik yayılıyordu.
E) Ormanın **bağrına** sığınan köylüler geceyi orada geçirdi.

12 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **dolaylama** vardır?

A) Çocuklar **bahçede** oynuyordu.
B) Okul **yarın** açılıyor.
C) Kardeşim çok **ince** düşünceli biridir.
D) Tatil boyunca **çöl gemisi** ile uzun bir yolculuk yaptık.
E) Dün **akşamüstü** yağmur yağdı.

13 Aşağıdaki cümlelerde uygun yerlere gerekli noktalama işaretlerini koyunuz.
a) Annem bana seslendi Akşam yemeğine geç kalma
b) Kütüphaneden üç kitap aldım bir roman bir deneme bir de şiir kitabı
c) Sevgili dostum bu mektubu sana uzak bir şehirden yazıyorum

14 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "baş" sözcüğü **"başlangıç"** anlamında kullanılmıştır?

A) Daha yolun **başındayız**, acele etme.
B) Toplantıda **baş** köşeye oturdu.
C) Sabahtan beri **başı** ağrıyordu.
D) Takımın **başına** yeni bir antrenör geldi.
E) Pazardan iki **baş** soğan aldı.

15 Aşağıdaki ifadelerin başına doğru ise **D**, yanlış ise **Y** yazınız.
( ) "Rüzgâr, kâğıt, dükkân" sözcüklerinde düzeltme işareti ince okunuşu gösterir.
( ) "Millî, resmî, askerî" sözcüklerinde düzeltme işareti nispet (aitlik) ekini belirtir.
( ) "Alem" ile "âlem" aynı anlama gelir.
( ) Sıfat yapan -ki eki bitişik yazılır: "yarınki toplantı".

16 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı **yoktur**?

A) Birşey söylemeden çıkıp gitti.
B) Bu gün toplantıya herkes katıldı.
C) Hâlâ o eski dükkânın önünden geçerken çocukluğumu hatırlarım.
D) Herkez bu konuda aynı fikirde değildi.
E) Yanlız kalmak istediğini söyledi.

17 "Şehrin **gri** yüzü, sabahın ilk ışıklarıyla biraz olsun **yumuşadı**."
Bu cümlede kalın yazılan sözcüklerle ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenebilir?

A) İkisi de terim anlamdadır.
B) İkisi de gerçek anlamdadır.
C) Birincisi terim, ikincisi gerçek anlamdadır.
D) İkisi de mecaz anlamda kullanılmıştır.
E) Birincisi gerçek, ikincisi terim anlamdadır.

18 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde tırnak işaretinin kullanımı **yanlıştır**?

A) Babam "Erken yat, yarın yolculuk var." dedi.
B) Öğretmen "Kimse ödevini unutmasın." diye uyardı.
C) Kapıdaki yazıda "Lütfen zili çalınız." yazıyordu.
D) Dedem her zaman "Sabreden derviş muradına ermiş." derdi.
E) Kitabın son cümlesi beni çok etkiledi: Her şey yeniden başlar.

19 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde **somutlaştırma** vardır?

A) Onun sözleri yüreğimde **derin bir iz** bıraktı.
B) Kapının önünde **iki kedi** uyuyordu.
C) Masada **sıcak bir çorba** vardı.
D) **Kalın bir kitap** okuyordu.
E) Bahçedeki **yaşlı ağaç** kesildi.

20 "— Nereye gidiyorsun?
— Pazara, akşama misafir gelecek."
Bu karşılıklı konuşmada satır başlarında kullanılan işaret aşağıdakilerden hangisidir?

A) Kısa çizgi
B) Konuşma çizgisi (uzun çizgi)
C) Eğik çizgi
D) Noktalı virgül
E) Tırnak işareti

ZOR Düşünme Soruları (21–30)

21 I. Yaşlı çınar, kollarını gökyüzüne açmıştı.
II. Bütün ev bu habere sevindi.
III. Kadının soğuk bakışları beni ürküttü.
IV. Fuzuli'yi baştan sona okudum.
Bu cümlelerin hangilerinde **ad aktarması** vardır?

A) I ve II B) I ve III C) II ve IV D) III ve IV E) I, II ve IV

22 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde kalın yazılan sözcük **terim** anlamıyla kullanılmamıştır?

A) Işık, boşlukta saniyede yaklaşık 300 000 km **hız** ile yayılır.
B) Aralarındaki **mesafe** son kavgadan sonra iyice açılmıştı.
C) Şiirin **uyak** düzeni aaba biçimindedir.
D) Hakem, **penaltı** noktasını gösterdi.
E) Bu sayının **karekökü** tam sayı değildir.

23 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama işareti **yanlış** kullanılmıştır?

A) Yazın Bodrum'a, kışın Erzurum'a gideriz.
B) Ali, sen de bizimle gel.
C) Evet, bu yıl mezun oluyorum.
D) Şu üç şeye dikkat et: saygı, sabır, sevgi.
E) Toplantıya kimlerin katılacağını hâlâ bilmiyorum?

24 "Deniz, sabahın ilk ışıklarıyla **uyandı**; dalgalar kıyıya usulca **fısıldadı**, kıyıdaki kayalar **sabırla** bekledi."
Bu cümlede kalın yazılan sözcüklerde ortak olarak görülen anlam olayı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Duyular arası aktarma
B) Ad aktarması
C) Güzel adlandırma
D) İnsana ait özelliklerin doğaya aktarılması
E) Dolaylama

25 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışı **vardır**?

A) Saat 3'de okulun önünde buluşalım.
B) Güneydoğuya doğru yol aldık.
C) Kitabı baştan sona okudu.
D) Sınıfın yarısı gezide yoktu.
E) Ahmet'in annesi öğretmendir.

26 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde "ne… ne…" bağlacı cümleye **olumsuzluk** anlamı katmıştır ve yüklem olumlu çekimlidir?

A) Ne güzel bir gün!
B) Ne istediğini bilmiyorum.
C) Ne aradı ne sordu.
D) Bu ne hâl böyle?
E) Ne kadar da büyümüşsün!

27 "Şair, bitkiye ait bir özelliği insana aktarmıştır."
Aşağıdaki dizelerin (dizeler özgündür) hangisinde bu açıklamaya uygun bir aktarma vardır?

A) "Bekleye bekleye soldu yüzü"
B) "Akşam bir türkü gibi indi köye"
C) "Soğuk bir ses çağırdı adımı"
D) "Bütün köy uyudu, bir ben uyanık"
E) "Rüzgâr kapımı çaldı gece yarısı"

28 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde iki nokta (:) **açıklama** yapılacak bir ifadeden önce kullanılmıştır?

A) Oran 3:1 olarak belirlendi.
B) Konu: Paragrafta anlam
C) Sınav tarihi: 12 Mayıs
D) Yer: Okul konferans salonu
E) Başarının tek bir sırrı vardı: vazgeçmemek.

29 Aşağıdaki cümlelerin hangisinde düzeltme işareti, önündeki ünsüzün **ince okunduğunu** göstermek için kullanılmıştır?

A) Hâlâ onun dönmesini bekliyor.
B) Rüzgâr bütün gece durmadan esti.
C) Millî takım dün akşam kazandı.
D) Bu satıştan hiç kâr etmedik.
E) Resmî tatil yarın başlıyor.

30 "Sert" sözcüğünü önce gerçek anlamıyla, sonra duyular arası aktarma yapacak biçimde birer cümlede kullanınız.

Takıldığın soruyu işaretle, konu özetine tekrar göz at. Başarılar!
Diğer konuların çalışma kâğıtları ve deneme sınavları: **maarifpdf.com.tr**